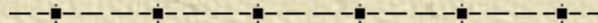

Analiza bihevioralnih dokaza

Viktimologija, karakteristike
prestupnika

Šta je to bihevioralni dokaz

Bihevioralni dokaz je ma koji fizički, dokumentarni ili posvedočeni dokaz koji pomaže da se ustanovi da li se, kada i kako neka akcija dogodila.

- ✦ Bilo koja forma fizičkog dokaza može biti i bihevioralni dokaz pod odgovarajućim okolnostima
 - Otisci stopala i tragovi obuće (prisustvo, položaj, kretanje, pravac), obrasci mrlja krvi (prisustvo, povreda, kontakt, kretanje, pravac) otisci prstiju (prisustvo, kontakt i upotreba objekta), sperma (prisustvo, kontakt, seksualno ponašanje), povrede (tip oružja, prisustvo, kontakt, količina sile i čak namera), obrasci vezivanja, toksikološki testovi, fotografije i video snimci...

Šta je to Analiza biheviornalnih dokaza

- ✦ deduktivni metod analize mesta zločina i kriminalnog profilisanja (Brent Turvey)
- ✦ rezultati individualnih ispitivanja mogu se analizirati za biheviornalne obrasce i klastere koji sugerišu karakteristike prestupnika relevantne za istragu ili od forenzičkog značaja.
- ✦ ABD je idiografska, deduktivna i zasnovana na kritičkom mišljenju i analitičkoj logici

Izvori podataka za ABD profil

- ✦ **forenzička analiza:** ispitivanja, testiranja i interpretacije svih raspoloživih fizičkih dokaza – rekonstrukcija zločina
- ✦ **forenzička viktimologija:** tačan, kritički i objektivni pregled životnog stila i okolnosti života žrtve, događaja koji su doveli do povrede, količine izloženosti žrtve
- ✦ **analiza mesta zločina:** interpretacija specifičnih odlika zločina (metod pristupa, napada, kontrole, lokacija, seksualno ponašanje, korišćeni materijali, dokazi veštine ili planiranja, ponašanja MO i potpisa...)

Principi Analize bihevioralnih dokaza (Turvey, 2012)

- ✦ **Princip jedinstvenosti:** ne postoje dve osobe koje će se razvijati na potpuno isti način; svaki zločin je individualni događaj
- ✦ **Princip separacije:** individue imaju sopstvene jedinstvene konstelacije asocijacija u vezi sa zadovoljstvom, bolom, ukusom, prijatnošću, neprijatnošću - nezavisne od profajlera – čuvati se egocentričnog profajliranja, projekcije, pomeranja

Principi Analize bihevioralnih dokaza

- ✦ **Princip bihevioralne dinamike:** ponašanje zločinca nije statično, uzeti vreme u obzir, kao i kontekst - ne mora svaki zločin koji poćini isti kriminalac biti sličan
- ✦ **Princip motivacije ponašanja:** nijedan akt nije bez motivacije, svesne ili nesvesne

Principi Analize bihevioralnih dokaza

- ✦ **Princip višestruke determinacije.** Ponašanje u vezi sa prestupom je kompleksno i multiplo determinisano, služi višestrukim ciljevima i svrhama (primer: donošenje određenog predmeta na mesto zločina)
- ✦ **Princip motivacione dinamike.** Individualni prestupnik može imati višestruke motive kroz višestruke prestupe, ili čak tokom izvršenja pojedinačnog zločina

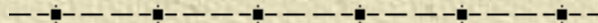
Principi Analize bihevioralnih dokaza

- ✦ **Princip varijanse ponašanja.** Različiti prestupnici mogu ispoljiti isto ili slično ponašanje, izbor ili akciju iz potpuno različitih motiva (primer: donošenje pištolja na mesto zločina) – ponašanje ne znači uvek istu stvar za različite prestupnike
- ✦ **Princip nenameravanih posledica.** Nisu svi rezultati ponašanja nameravani - scena onakva kakva je zatečena, nije nužno onakva kakva je nameravana

Principi Analize bihevioralnih dokaza

- ✦ **Princip netačnosti memorije.** Izjave svedoka su nepouzidane – zbog same krivulje zaboravljanja, fokusiranosti na oružje, pristrasnosti, sugestije, očekivanja, popunjavanja praznina, upotrebe supstanci, svesnog laganja...
- ✦ **Princip pouzdanosti.** Profil je tačan onoliko koliko su pouzdani dokazi i rezonovanje na kojima se zasniva - ne pretpostavljati činjenice u svrhu analize i izbeći pogrešnu logiku i rezonovanje

Forenzička viktimologija

Ciljevi forenzičke viktimologije

Neizbežna u kriminalnom profilu; informacije imaju potencijal da utiču na svaku fazu kreiranja profila

- ✦ da se pomogne u razumevanju elemenata zločina
- ✦ da se razvije vremenska linija
- ✦ da se definiše krug osumnjičenih
- ✦ da pomogne u razumevanju modus operandi počinioca, motivacije počinioca, njegovog nivoa izloženosti itd.
- ✦ da se redukuju deifikacija i vilifikacija žrtve

Analiza izloženosti žrtve

- ✦ **Izloženost žrtve je količina kontakta sa štetnim elementima ili vulnerabilnosti na elemente koje je doživela**
- ✦ Ispituje kako su činioci okruženja ili lične karakteristike žrtve povećali njen dodir sa štetnim elementima.
- ✦ Okrivljavanje žrtve ne pomaže u istrazi
- ✦ Treba praviti razliku između izloženosti usled životnog stila i situacione izloženosti.

1. Izloženost usled životnog stila

✦ Odnosi se na frekvenciju potencijalno štetnih elemenata koje doživljava žrtva i koje proizilaze iz njenog uobičajenog okruženja i osobina ličnosti, kao i prošlih izbora

Generalno, faktori životnog stila mogu imati uticaj i štetiti žrtvi na tri načina:

1. Kreiranjem konflikta s prestupnikom
2. Povećanim prisustvom žrtve u kriminogenim okruženjima
3. Percepcijom prestupnika da žrtva ima povećanu vulnerabilnost

Faktori životnog stila koji mogu doprineti izloženosti žrtve

- ✦ **Profesija** (advokati, neke pomažuće profesije, policajci, prostitutke, dileri droge)
- ✦ **Zavisnosti i mentalne bolesti** (narkomanija, alkoholizam, psihički poremećaji)
- ✦ **Osobine ličnosti** (agresivnost, impulsivnost, rizično i samodestruktivno ponašanje, pasivnost, nisko samopoštovanje, aberantno seksualno ponašanje)

Procena izloženosti usled životnog stila

- ✦ *Žrtve ekstremne izloženosti su izložene mogućnosti da pretrpe štetu svakodnevno.*
- ✦ *Žrtve visoke izloženosti su češće izložene nego što nisu, ali ne konstantno*
- ✦ *Srednja izloženost – ređe su izložene*
- ✦ *Niska izloženost – retko su izložene*

2. Situaciona izloženost

Izloženost u trenutku viktimizacije i treba je razlikovati od izloženosti usled životnog stila

Značajni situacioni faktori uključuju, između ostalog:

- Vreme dešavanja (doba dana)
- Lokacija dešavanja (tip okruženja, dostupnost pomoći, izolovanost)
- Blizina kriminalne aktivnosti.
- Broj potencijalnih žrtvi (prisustvo druge osobe)
- Mentalno stanje žrtve
- Upotreba droga i alkohola

Vodič za viktimologiju: lični paket

- ✦ Pol, rasa, visina, težina
- ✦ Boja kose, dužina, farbanje
- ✦ Oči: boja, naočare, kontaktna sočiva
- ✦ Odeća/nakit
- ✦ Lični predmeti: sadržaj novčanika, torbice, ručne torbe, ranca, kofera ili medicinske torbe
- ✦ Odeća, doteranost, negovanost
- ✦ Pušač ili nepušač
- ✦ Hobiji/veštine
- ✦ Rutinske dnevne aktivnosti i obaveze
- ✦ Skorašnji zakazani događaji
- ✦ Predstojeći zakazani događaji

Vodič za viktimologiju: digitalni paket

✦ Mobilni telefon:
pozivi, četovi, imenik,
GPS, fotografije, video

✦ Laptop/desktop:
imejlovi, pozivi, četovi,
dokumenta, imenik,
istorija pretraživanja,
fotografije, video

✦ Lični GPS uređaj:
skorašnja putovanja,
odredišta, označene
tačke od interesa

✦ Lični web sajтови:
skorašnja istorija
pretraživanja,
aktivnosti na
socijalnim mrežama,
blogovi, web sajтови za
pronalaženje
partnera,...

✦ Finansijski web sajтови,
istorija plaćanja

Vodič za viktimologiju: rezidencijalni paket

- ✦ Fizička adresa stanovanja
- ✦ Lokacija/stanje spavaće sobe
- ✦ Pokazatelji
muzičkih/literarnih/ličnih
interesovanja
- ✦ Lična korespondencija
- ✦ Lični seksualni
objekti/eksplicitni materijal
- ✦ Nedostajući objekti
- ✦ Znaci nasilja
- ✦ Lokacija i stanje ličnog
vozila
- ✦ Pozivi sa fiksnog
telefona (odlazeći i
dolazeći)
- ✦ Pozivi policiji i
kriminalna istorija stana
ili kuće

Vodič za viktimologiju: relacioni paket

- ✦ Trenutni i bivši intimni i bračni partner(i)
- ✦ Trenutni i bivši članovi porodice
- ✦ Trenutni i bivši članovi domaćinstva

- ✦ Trenutni i bivši prijatelji
- ✦ Trenutne i bivše kolege i školski drugovi
- ✦ Istorija partnerskog savetovanja

Vodič za viktimologiju: poslovni paket

- ✦ Obrazovna istorija
- ✦ Trenutno zanimanje ili nazivi poslova
- ✦ Mesto zaposlenja/raspored rada/supervizor
- ✦ Istorija zaposlenja
- ✦ Poslovni telefoni: pozivi, četovi, imenik, GPS, fotografije, video
- ✦ Laptop/desktop: imejlovi, pozivi, četovi, dokumenta, imenici, istorija pretraživanja, fotografije, video
- ✦ Poslovni GPS uređaj: nedavna putovanja, odredišta, označene tačke od interesa
- ✦ Poslovno vozilo: putovanja (vreme/destinacija), GPS uređaj

Vodič za viktimologiju: finansijski paket

- ✦ Novčanik, torbica: sadržaj, kartice, lični predmeti
- ✦ Kreditne kartice
- ✦ Bankovni računi
- ✦ Vlasništvo (nekretnine ili vozila)
- ✦ Fondovi
- ✦ Polise osiguranja

Vodič za viktimologiju: medicinski paket

- ✦ Trenutno stanje intoksikacije (nivo alkohola i droga)
- ✦ Trenutno medicinsko stanje (fizičko i mentalno)
- ✦ Istorija ozbiljnih medicinskih stanja
- ✦ Trenutne terapije ili medikamenti (torbica, fioke...)
- ✦ Režimi trenutnog tretmana
- ✦ Stručnjaci za trenutni tretman
- ✦ Nedavni lekarski pregledi
- ✦ Zavisnosti (droga, alkohol ili opsesivno ponašanje)

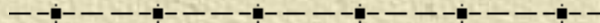
Vodič za viktimologiju: sudski paket

- ✦ Kriminalna istorija (aktivne istrage, naredbe o zaštiti, hapšenja, osude)
- ✦ Istorija građanskih parnica (parnice, presude)
- ✦ Istorija svedočenja (prethodna svedočenja)
- ✦ Dosije
- ✦ Pokazatelji kriminalne aktivnosti žrtve tokom zločina
- ✦ Pokazatelji tekuće kriminalne aktivnosti žrtve nepovezane sa zločinom

Vremenska linija poslednja 24 časa

- ✦ Generalna svrha je da se utvrde poslednje poznate aktivnosti žrtve i kako je žrtva došla na mesto i u vreme gde je počinilac mogao da joj pristupi.
- ✦ Koristiti sve raspoložive informacije, kreirati linearnu vremensku liniju događaja i lokacija, mapu kretanja žrtve tokom 24 časa pre napada.
- ✦ Treba odrediti kada je prestupnik došao do žrtve, mesto gde je napao, karakteristike mesta i rute (poznavanje, izloženost...)

Zaključivanje o karakteristikama prestupnika

Ideje homologije

Prediktivne metode kriminalnog profilisanja počivaju na:

1. **teoriji bihevioralne konzistentnosti** - sugerije da će se isti kriminalac ponašati relativno slično kroz zločine
 2. **pretpostavka homologije** - različiti kriminalci koji počinu slična dela imaju slične karakteristike.
- ✦ pretpostavljaju da ove karakteristike odražavaju prestupnikove ukupne crte i dispozicije

Koliko su potkrepljene ideje homologije (Turvey, 2012)

- ✦ Generalizacije koje ove pretpostavke dopuštaju ne funkcionišu u realnim slučajevima: zanemaruje se stanje, kontekst, vreme...
- ✦ Neke karakteristike budu konzistentne ili homologne, i u nekim slučajevima to može biti pokazano, ali to ne važi za sve, pa čak ni za većinu slučajeva

Alternativni pristup: ABD

- ✦ Analiza bihevioralnih dokaza ne pretpostavlja da ponašanja povezana sa zločinom moraju odražavati trajne osobine prestupnika, već nastoji da ustanovi koje karakteristike su evidentne u svakom zločinu
- ✦ ABD profili ne mogu indikovati koja osoba je u pitanju, koja bi mogla biti, već samo šta je ta osoba u stanju da pokaže kroz svoje postupke

Zaključivanje o karakteristikama prestupnika

Tiče se postavljanja pravih pitanja o ponašanju u vezi sa zločinom

- ✦ Operacionalizovati ili definisati karakteristiku
- ✦ Ustanoviti koji tip ponašanja obezbeđuje dokaz za tu karakteristiku i pod kojim okolnostima
- ✦ Ako rekonstrukcija zločina uključuje ta ponašanja i okolnosti, onda kriminalni profajler ima dobar argument za tu karakteristiku.

Neke karakteristike relevantne za istragu

- ✦ Evidencije o kriminalnoj veštini
- ✦ Poznavanje žrtve
- ✦ Poznavanje mesta zločina
- ✦ Poznavanje metoda i materijala

1. Evidencije o kriminalnoj veštini

✦ Planiranje

✦ Mere predostrožnosti

Pomaže u strategiji pretrage podataka

Može se koristiti da sugeriše izloženost drugom tipu MO uticaja:

- edukativni i tehnički materijali
- profesionalno iskustvo
- kontakt sa pravosudnim sistemom
- mediji
- različiti x faktori

2. Poznavanje žrtve

- ✦ Različiti mogući odnosi
- ✦ Prvo pitanje: da li je zločin zahtevao posebno znanje o rasporedima, navikama, hobijima, uverenjima itd žrtve, ili pristup žrtvinom mestu stanovanja, radnom mestu, da bi bio izvršen?

Neki pokazatelji poznavanja žrtve

- ✦ Upotreba imena žrtve tokom zločina
- ✦ Odsustvo nasilnog ulaza u zaključan prostor
- ✦ Evidencije o preteranom ubistvu pri napadu na žrtvu
- ✦ Spremnost žrtve da uđe u vozilo počinioca bez borbe

3. Poznavanje mesta zločina

- ✦ znanje specifično za određene geografske oblasti, delove naselja, stanove, zgrade i radna mesta.
- ✦ sugerše poznavanje žrtve ako je mesto zločina snažno povezano sa žrtvom

Uključuje, između ostalog, znanje o:

- bezbednosnim rasporedima
- bezbednosnim uređajima
- promenama smena
- lokaciji dragocenosti, sefova, objekata, aparata
- dostupnosti materijala na mestu zločina
- složenim i neosvetljenim putanjama

4. Poznavanje metoda i materijala

- ✦ Kriminalci, kao i svi ljudi, koriste ono što im je poznato.
- ✦ Posledično, njihovi izbori metoda i materijala odražavaju to poznavanje, svedoče o njihovim veštinama i sklonostima, ili o nedostatku veština (uobičajenih ili manje uobičajenih)

Problematične karakteristike: uzrast počinioca

- ✦ Procena **uzrasta** često pogrešna, zasnovana na opisima ponašanja koja daju svedoci, a koja sugerišu mentalnu bolest, ili na uverenjima profajlera o tome šta je verovatno ponašanje za različite uzrasne grupe
- ✦ Preporuka je da se uzrast izostavi iz procene ukoliko nema konkluzivnih fizičkih dokaza

Problematične karakteristike: pol počinioca

- ✦ Procena **pola** može biti pogrešna, zasnovana na onom što kriminalni profajler veruje, iz iskustva, da je verovatno ponašanje za polove
- ✦ Za zaključivanje o polu takođe su potrebni jasni fizički dokazi (DNK, kompetentan opis svedoka i sl.)

Problematične karakteristike: inteligencija počinioca

- ✦ Procena **inteligencije počinioca** nema stvarnu vrednost za istragu
- ✦ treba se usmeriti na **nivo veštine prestupnika**
- ✦ pokazatelji niskog nivoa veštine sugerišu nedostatak kriminalnog iskustva i slabo planiranje, a ne nedostatak inteligencije
- ✦ pokazatelj visokog nivoa kriminalne veštine nije sigurna indikacija visoke inteligencije prestupnika.